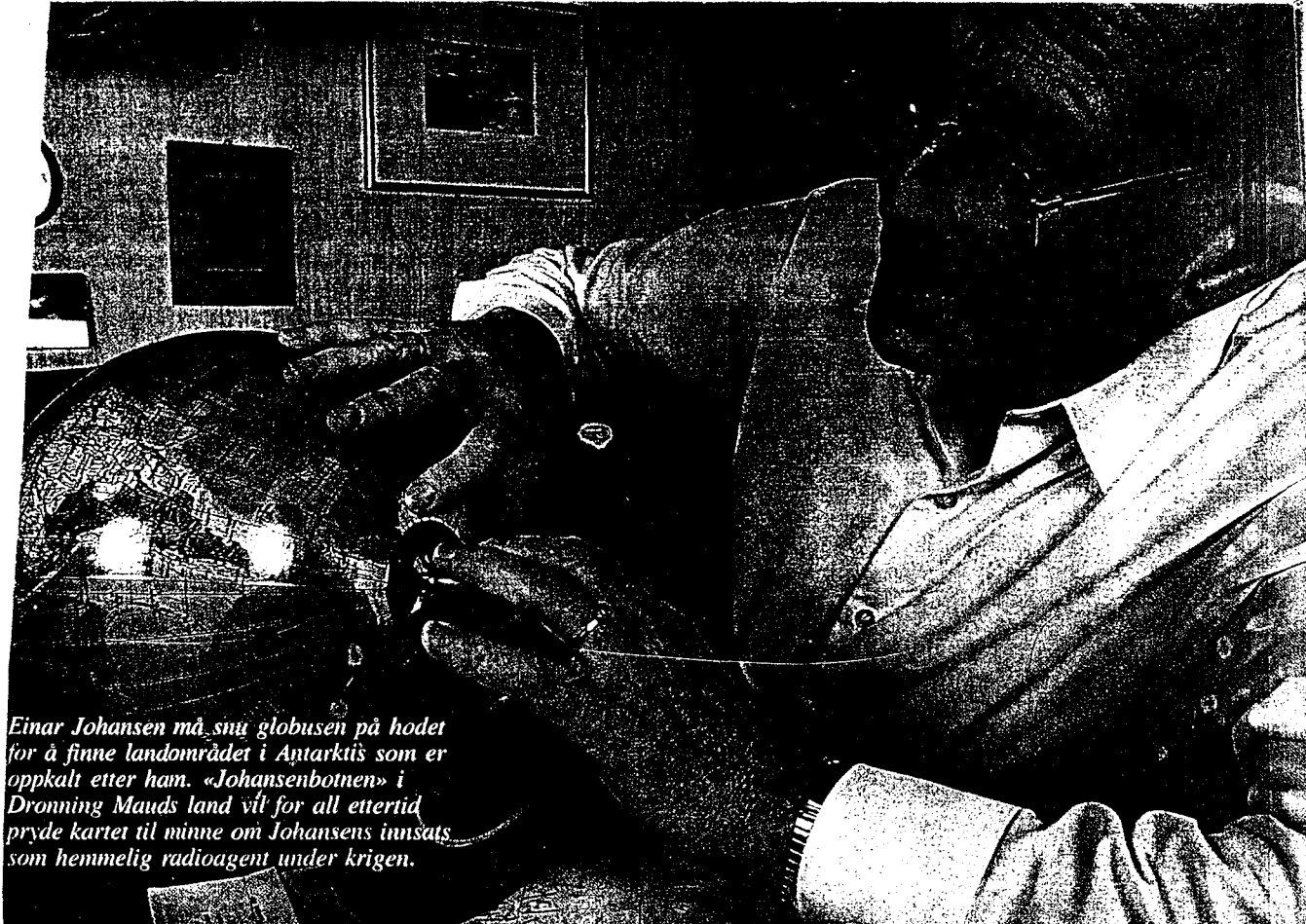

Einar Johansen må snu globusen på hodet for å finne landområdet i Antarktis som er oppkalt etter ham. «Johansenbotnen» i Dronning Mauds land vil for all ettertid pryde kartet til minne om Johansens innsats som hemmelig radioagent under krigen.

22/12-1989

Hemmelig agent

22/12-1989

Under hele andre verdenskrig risikerte Einar Johansen (73) livet i motstandskampen mot tyskernes okkupasjonsmakt. Sammen med 100 andre norske motstandsfolk er han i ettertid blitt hedret for sin innsats. Heimefrontfjella i Antarktis er oppkalt etter de trassige nordmenn. De har fått sine navn preget på alle internasjonale kart – kart som også tyskerne må finne seg i å ta i bruk.

Einar Johansen var en av «our boys», kallenavnet på de hemmelige agentene som jobbet for Secret Intelligence Service (SIS). Nesten 200 nordmenn gikk frivillig inn i tjenesten som radioagenter under krigen. Ved hjelp av morsenøkkel og kodemeldinger ble de en av de viktigste informasjonskildene for den allierte krigføring og for de norske eksilmyndigheter i London.

Einar Johansen spilte en av hoved-

rollene i dette nettet i Nord-Norge. Han var organisasjonens viktigste agent, og sendte 500 kodemeldinger om tyskernes skipsfart og troppe-transporter til hovedkvarteret i London.

Samen Mitti, fiskeren Nicolay Pedersen og montøren Hans Martin Jacobsen var Einar Johansens mange dekknavn. Falske papirer og falsk identitet var en forutsetning for å overleve bak fiendens linjer.

MED LIVET SOM INNSATS

Det var minst 90 prosent sjanse for å bli oppdaget. Tyskerne hadde et godt utbygd peileapparat, og mange ble tatt. – Men de siste prosentene var på min side, smiler Einar Johansen i dag. Han er den høyest dekorerte av de norske SIS-agentene, men føler fortsatt en viss bitterhet ved behandlingen fra den norske stat. Han er krigsinvalid, likevel står han registrert som nullpensjonist i Statens pensjonskasse.

Nå har imidlertid myndighetene bestemt seg for å bøte på såret. Ikke økonomisk, men formelt. Norske motstandskjempere skal bli oppkalt. Det er ikke snakk om å få navnet på et lite vei- eller gateskilt. Neida, man har funnet et 130 kilometer langt område i Antarktis som til nå ikke har

PÅ EGET INITIATIV

Sammen med to andre agenter ble Johansen landsatt fra ubåt i Mefjord på Senja i Nord-Norge. Med seg hadde de ti nye sendere. Oppdraget gikk ut på å opprette nye stasjoner og forsyne de eksisterende med nytt radioutstyr.

På Finnsnes etablerte Einar Johansen stasjonen VENUS. Da hovedkon-takten hans ble arrestert i desember 1944, var han nødt til å flytte sende-ren. Men han fortsatte virksomheten helt til freden kom.

Gestapo la stor vekt på å spore opp stasjonene ved hjelp av avansert peile-utstyr.

– Vi visste lite om tyskernes ar-beidsmetoder og utstyr. Men noe kunne vi gjette oss til, forteller han.

– Faste sendetider og frekvenser gjorde peilejobben unødvendig enkel. Noen agenter ble for ivrige. De var uforsiktlige, og ble et lett bytte, sier han. Selv var han i høy grad opp-merksom på faren.

– SIS ville at vi skulle sende på en bestemt frekvens. Men jeg insisterte på å sende etter min plan. Det innebar å skifte frekvens, kallesignal og møte-tid etter et bestemt mønster. I London var en slik ordning blitt avfeid med at det var ugjennomførbart. Nå var de nødt til å godta den. Ifølge SIS var jeg en bra mann å ha hjemme, men helt umulig å ha der borte, humrer han.

SVÆRT UTSATT

Til tross for sin standhaftighet ble Einar Johansen ansett som en svært verdifull kontakt for SIS. Andre sta-sjoner i nærheten fikk beskjed om å sende kun hastetraffikk. Alt annet skulle gå gjennom de stasjonene Jo-hansen betjente.

SIS-agentene risikerte livet, og mange mistet det. Einar Johansen unngikk såvidt direkte konfrontasjon med tyskerne, men flere ganger var det nære på.

Andre medlemmer i familien hans var ikke like heldige. Hans yngre bror Torbjørn ble arrestert, men klarte å rømme til Sverige sammen med yng-stebroren Bjarne. På grunn av dette ble moren og to eldre brødre tatt som gisler og satt i fangenskap på Grini.

LITEN GODTGJØRELSE

Det var ingen økonomisk gevinst å hente som SIS-agent. Mens agentene var i tjeneste bak fiendens linjer i

Norge, ble de tilgodesett med fem pund pr. uke i lønn. De som var un-der opplæring i London, fikk para-doksalt nok utbetalt det dobbelte – iberegnet tillegg for dyrt og farlig tje-nestested...

– Etter krigen fikk vi utbetalt en bonus som pyntet litt på denne skjev-heten. Men de økonomiske forholdene for krigsinvalid har mildest talt vært smålige.

Tuberkulosen førte til at han ble krigsinvalid.

– Etter krigen var jeg nokså utslitt og lei. Det var vanskelig å treffe igjen gamle studiekamerater som da var ut-eksaminert. Det tok 25 år før jeg orket å rippe opp i minner fra krigs-årene, forteller han.

Nå har han imidlertid fått igjen glø-den, og ser gjerne at innsatsen til SIS-agentene blir kjent. Han snakker vel-overveid og sikkert, med en spiker-fast hukommelse.

HØYT DEKORERT

Årene etter krigen førte med seg nye sykehusopphold. Tuberkulosen blus-set opp igjen. I 1958 fikk han operert bort en del av den ene lungen, og måtte søke jobb som stilte små krav til fysikken.

Sammen med kona Bjørg og tre barn flyttet han til Arendal, der han ble ansatt som teknisk sjef i Telever-ket, distrikt sør. I 1982 ble han pen-sjonist.

Fortsatt synes han nok at SIS-agen-tene har kommet litt i skyggen av MILORG- og Linge-karene.

– Skylden er nok for en stor del vår egen. Vi var jo en mellomting mel-lom ute- og hjemmefront, og mange følte seg bundet av det taushetsløftet som ble gitt etter krigen, sier han.

I etterkrigsårene ble en del av agen-tene spurt om de ville fortsette etter-retningsvirksomheten. Trusselen fra Sovjet og den kalde krigen var fare-truende.

– Vi får ta én krig av gangen, svar-te Einar Johansen – og avslo.

Johansen er dekorert med Krigs-korset, Distinguish Service Order (DSO) og Distinguish Service Cross (DSC), utmerkelser han verdsetter høyt.

Ikke mindre gledelig synes han det er med oppkallingen i Antarktis. I et takkebrev til Norsk Polarinstitutt av-slutter han med en blanding av humor og glad ironi:

«Går ut fra at man ikke blir invitert til noen offisiell dåp – i alle fall ikke på stedet.» □

– Det tok 25 år før jeg orket å rippe opp i minnene fra krigsårene, forteller Einar Johansen fra Hisøy. Nå har han imidlertid fått igjen interessen for krigshistorie.